Illustraties Olivia Ettema

‘Haiku Herman’ zal aan gezag winnen

Vervolg **President EU** van pagina 1

meteen: „Ik zal dus de vergaderingen bijwonen van de Toppen met onze partners wereldwijd.” Het wereldtoneel lonkt.

Ten tweede zit Van Rompuy de vergaderingen van de Europese Raad voor. De lidstaten die zich in 2002-2003, toen het debat over de functie werd gevoerd, tegen een sterke, Fransachtige président verzetten, legden zich uiteindelijk neer bij een dienende *chairman*, een vergadervoorzitter. Dit papieren debat werd de afgelopen weken opnieuw afgespeeld maar nu met poppetjes van vlees en bloed: via ‘president’ Blair kwam men uit bij ‘voorzitter’ Van Rompuy.

Maar ook een hamer vasthouden is betekenisvol. In de Europese Raad komen de hoogste nationale gezagslijnen samen; Sarkozy, Merkel, Balkenende en hun 24 collega’s. Ook de Commissievoorzitter (Barroso) en de nieuwe Hoge Vertegenwoordiger (Ashton) zitten aan tafel. Een akkoord op een top bindt dus de executieve macht in de hele Unie. De man met de voorzittershamer bespreekt na afloop die besluiten met pers en publiek. Juist wanneer ze gepaard gaan met bittere onderhandelingen en laatstemoment-compromissen, zo weet Van Rompuy uit zijn Belgische ervaring, geeft dit statuur.

> *De Belgen toonden weer het Europese spel tot in de vingers te beheersen*

De Europese Raad werd pas in 1974 opgericht maar heeft sindsdien een onstuitbare opmars gemaakt. Het is de plaats waar het interne Brusselse geregel en de buitenlandse politiek samenkomen. Ooit boterberg en Koude Oorlog, nu dienstenrichtlijn en China. Er zijn weinig redenen te bedenken dat die opmars zich onder ‘haiku Herman’ niet zal voortzetten. Daar kan ook Den Haag zich nog beter op inrichten.

In het oorspronkelijke Brusselse mechaniek waren geen toppen van regeringsleiders voorzien. Dat deed de oprichters denken aan de oude machtspolitiek van voor 1945: harde botsingen van nationale belangen, zonder gemeenschappelijk ideaal, de kleine landen buiten spel. België en Nederland hoopten dat een neutrale Commissie kon uitgroeien tot (soort van) Europese regering. Die zou hen beter beschermen tegen de willekeur van de groten.

In het Franse denken was dit scenario uitgesloten. Prima dat een Commssie in Brussel voorstellen deed over melkprijs of haringnetten. Maar alleen regeringsleiders konden hun bevolkingen binden in zaken van harde buitenlandse politiek. President De Gaulle begon in 1961 met het incidenteel bijeenroepen van zijn collega-regeringsleiders. Zijn opvolger Giscard d’Estaing bracht regelmaat in de toppen. „Als die regelmaat eenmaal vaststond”, schrijft de Fransman in zijn memoires, „zou de reikwijdte van de macht der regeringsleiders de rest doen en de instelling als vanzelf consolideren: er zou een Europese uitvoerende macht beginnen te ontstaan.”

Zo ging het inderdaad. Na oprichting in 1974 groeide de Europese Raad binnen tien jaar uit tot het machtscentrum van de Unie. Zo hebben de lidstaten zich op topniveau in het hart van de Europese besluitvorming genesteld. Het geeft de benoeming van Van Rompuy iets mooi ironisch: het land dat als geen ander Europa nodig heeft omdat de eigen federale staat uiteen dreigt te vallen, bekrachtigt de instelling die toont dat ook in het verenigde Europa de staten blijven bestaan. Het konvooi wordt niet één Europees schip.

> *Niet regels zullen Van Rompuys plaats bepalen, maar de woelingen van het politieke leven*

Vermakelijk is hoe Giscard d’Estaing destijds het verzet van Nederland en België tegen de oprichting van de Europese Raad brak. In december 1974 nodigde hij zijn acht collega-regeringsleiders uit voor een top in Parijs. Velen waren wantrouwend; de Nederlandse premier Den Uyl mocht van zijn Eerste Kamerfractie zelfs niet afreizen. (Hij ging toch.) In een salon van het Elyséepaleis, de gasten op fauteuils door elkaar, sneed Giscard op de slotdag de delicate kwestie aan: „Zou het niet aardig zijn enige regelmaat in deze bijeenkomsten te brengen?” Tevoren heeft de Fransman zich overtuigd van de steun van Helmut Schmidt: Parijs en Bonn zitten op één lijn. De Italiaanse premier Aldo Moro lijkt het een goed idee. De Britse premier Wilson houdt zijn kaarten op de borst. De Deen zwijgt. De premiers van de Benelux hebben er duidelijk geen trek in; zij vrezen een verzwakking van de Commissie.

Maar dan heeft Leo Tindemans ineens een idee. Waar die bijeenkomsten dan moeten plaatsvinden? De Belgische premier wil graag dat een aantal zich in Brussel zou afspelen „vanwege de cohesie van de Europese instellingen”. Giscard d’Estaing kan zijn vreugde met moeite bedwingen; nu het over het waar ging, was de inzet binnen. Zo werd besloten om drie vergaderingen per jaar te beleggen, en van de twee vergaderingen in het eerste semester er verplicht een te houden in Brussel of in Luxemburg. Het was een exemplarisch Europees compromis (dat alleen Nederland met lege handen achterliet).

Premier Tindemans was in Belgische traditie een overtuigd Europeaan, maar voorzichtig en pragmatisch. Slim verbond de christen-democraat op die top van 1974 het onvermijdelijke met het aangename. Als dat onding van een Europese Raad er onder Franse en Duitse druk toch kwam, dan liever in Brussel. Enkele maanden na deze zet trad een jonge medewerker toe tot Tindemans’ persoonlijke staf: Herman Van Rompuy. Dankzij de greep van zijn politieke leermeester mag hij nu enkele honderden meters verhuizen. Van de Brusselse Wetstraat 16 (de ambtswoning van de premier) naar de Residence Palace aan de Wetstraat 155 (waar ruimte voor de Europese president is voorzien).

Dat is nog iets dat we vergeten waren: de Belgen speelden een thuiswedstrijd.

EXPERTDISCUSSIE

Behandel artsen niet als potentiële moordenaars

Is het zo vreemd dat artsen levensbeëindiging bij pasgeboren niet melden (Opinie & *Debat*, 14 november)? Toen ik midden jaren tachtig een pasgeborene met het syndroom van Down op uitdrukkelijk verzoek van de ouders niet opereerde voor een aangeboren afsluiting van de twaalfvingerige darm, bezorgde enige tijd later een motoragent van de politie bij mij thuis een brief waarin stond dat ik werd verdacht van doodslag c.q. moord.

Ik was het eens met wat de secretaris van de Raad voor de Kinderbescherming mij telefonisch had geadviseerd: „Dokter, luistert u goed naar de ouders en volg hen als u ervan overtuigd bent dat zij weloverwogen tot hun besluit zijn gekomen.” Ook de secretaris kreeg een brief, met de beschuldiging van medeplichtigheid. Er volgde een proces van vele jaren, waarna uiteindelijk wij beiden werden ontslagen van rechtsvervolging.

Zo gaat het OM met deze moeilijke en intieme vragen om. De roep om actie door de heer Alex Bood, verbonden aan het wetenschappelijk bureau van het OM, spreekt in dit opzicht boekdelen.

Dokters kunnen het onderling nooit eens worden over het moeilijke vraagstuk van behandelen of niet (meer) behandelen van het pasgeboren kind met levensbedreigende aangeboren afwijkingen. Dát is nu eenmaal hun vak: voor elke unieke pasgeborene met levensbedreigende aangeboren afwijkingen samen met de ouders balanceren en beslissen op de grens van beginnend leven of dood. Als de dokter en diens verpleegkundigen na veel overleg en getob het dan met elkaar en met de ouders eens worden, laat ze dan met rust en ga ze niet vervolgen voor moord en doodslag. Zij zijn toch geen potentiële moordenaars?

JAN C. MOLENAAR
Emeritus hoogleraar kinderchirurgie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Musea zijn echt geen slimme subsidiewolven

Het artikel van Pim van Klink en Arjen van Witteloostuijn (Opiniepagina, 26 oktober) wekt de suggestie dat kunstinstellingen op slimme wijze subsidie krijgen en zich in deze economisch zware tijd onttrekken aan de gevolgen van de economische crisis. Niets is minder waar. De eerste misvatting is dat musea recessiebestendig zijn door subsidies. De ware reden is natuurlijk dat musea non-profitinstellingen zijn. Zij krijgen geld van overheden en deze subsidies worden niet belegd in risicovolle aandelenfondsen. De reden dat musea relatief gezien weinig getroffen lijken, heeft meer te maken met gezonde bedrijfsvoering.

Opmerkelijk is dat de economen geen oog hebben voor het vitale belang van het museum voor de economie. De huidige tentoonstelling Cézanne-Picasso-Mondriaan in het Gemeentemuseum Den Haag trekt drommen mensen. Dat tienduizenden Den Haag bezoeken is merkbaar in de stad. Ze verplaatsen zich bijvoorbeeld met het openbaar vervoer. De HTM vaart er wel bij. Maar ook de horeca in de stad krijgt meer toeloop en in de binnenstad wordt gewinkeld.

De grootste misvatting is echter dat musea structurele overheidssteun krijgen. De kunstcollectie is namelijk niet van het museum, maar van de overheid. Musea krijgen geld om de collectie van de lokale of nationale overheid te onderhouden. Dat is heel iets anders dan overheidssteun. Zoals de plantsoenendienst geld krijgt om het groen van de stad te onderhouden, zo krijgt het museum subsidie om de collectie op verantwoorde manier te conserveren en presenteren aan een groot publiek. Wat voor gevolgen bezuinigingen op subsidies ook hebben, zeker is dat met name de kunstwerken eronder zullen lijden.

BENNO TEMPEL
Directeur Gemeentemuseum Den Haag

Dit zijn fragmenten uit langere expertdiscussies, te lezen via nrc.nl/expert.

TEDx Amsterdam
x = independently organized TED event

Sprekersconferentie TEDx-Amsterdam, naar Amerikaans voorbeeld

Gisteren vond in het Koninklijk Instituut voor de Tropen TEDx-Amsterdam plaats, een Engelstalige sprekersconferentie geïnspireerd op de bijeenkomsten van TED (Technology, Entertainment en Design). TED is een Amerikaanse non-profitorganisatie gericht op het verspreiden van maatschappelijke, wetenschappelijke of simpelweg vermakelijke ideeën.

Op de bijeenkomst gisteren spraken onder meer staatssecretaris voor Europese Zaken Frans Timmermans en componist Merlijn Twaalfhoven. De ingekorte en vertaalde versies van hun presentaties staan hiernaast afgedrukt.

Andere sprekers gisteren waren o.a.: Mabel van Oranje, Kevin Kelly (oprichter van internettijdschrift *Wired*), fotograaf Hans Aarsman, de jonge Nederlandse zangeres Karsu Dönmez en natuurkundige Robbert Dijkgraaf.

Ook de winnaars van de prijsvraag van TEDx-Amsterdam, NRC Handelsblad en nrc.next hielden gisteren een presentatie: Gaston Peer, Asha ten Broeke en David Vogel.

Volg captain Jack Sparrow, ga tegen je intuïtie in

De verscheidenheid in onze samenleving is een bron van enorme kracht omdat geen mens sterker is dan hij die het zelfvertrouwen heeft om de wereld door andermans ogen te zien. En als we dat allemaal doen, zal de wereld er een stuk beter uitzien.

Frans Timmermans

Staatssecretaris voor Europese Zaken (PvdA). Was gisteren spreker op de TEDx-conferentie in Amsterdam.

Angst kan leuk zijn. Vraag het kapitein Jack Sparrow, die vrolijk in en uit de dood stapt. Of vraag het de twee hyena’s in *The Lion King*, die ten volle genieten van de huivering die over hun rug trekt bij de klank van de naam ‘Muphasa’. Vraag het elk jong kind dat wordt meegesleept door de gruwelen van de gebroeders Grimm in hun verhaaltjes voor het slapengaan. H.P. Lovecraft, E.A. Poe, Stephen King en de wat minder geïnspireerde makers van *Evil Dead* I tot X mogen zich allemaal verheugen in de nodige opgewonden aanhangers. Angst is leuk... zolang het niet te dichtbij komt. Angst is niet erg, als je een uitweg ziet.

Maar angst kan ook verlammend zijn. Als de uitdaging als onoverkomelijk wordt gezien. Als verandering alleen als verlies wordt opgevat. Als angst politieke handelswaar wordt. In de ogen van hen die menen dat de Europese cultuur en Europese waarden zullen oplossen als een suikerklontje in een kopje thee, vooral door de aanwezigheid van de islam in Europa – mensen als Christopher Caldwell, Mark Stein en Bruce Bawer. Uit hun geschriften blijkt hoe angst ons hele zelfvertrouwen weg kan zuigen. Ze gedragen zich als korporaal Jack Jones in *Dad’s Army*, die in paniek rondrent en intussen almaar zegt: ‘Geen paniek!’

In onze tijd, in ons werelddeel, moeten we antwoord geven op de fundamentele vraag: willen we kapitein Jack Sparrow of korporaal Jack Jones zijn? Het antwoord op die vraag kan niet wachten, want de uitdagingen waar we voor staan zijn wezenlijk en dringend. De mens zal opnieuw zijn verhouding tot zijn natuurlijke omgeving moeten bepalen. Slagen we, dan zal onze planeet de last weten te dragen van een almaar groeiend aantal mensen dat leeft in welvaart en vrede. Falen we, dan zullen al onze inspanningen zich richten op de beheersing van rampen – natuurrampen, maar ook rampen door mensenhand.

Het slechte nieuws is dat succes alleen binnen bereik ligt door een herziening van de internationale betrekkingen, de structuur van onze economie, de schaal van ons bestuur, de wijze waarop we ons leven leiden, zowel persoonlijk als mondiaal. Het goede nieuws is dat het wel kán – het is geen technisch maar een politieke probleem. Hoe zwak is onze reactie op deze politieke uitdaging niet geweest! Zelf hebben we ons te lang als korporaal Jack Jones gedragen. Vooral de linkerkant van het politieke spectrum is tekortgeschoten in de omgang met de huidige uitdagingen. We hebben nog steeds te kampen met de gevolgen van het einde van de Europese kloof die tot het einde van een mondiale ideologische tweedeling leidde.

De politiek is verzwakt door een enorm misverstand dat uit deze situatie is voortgevloeid. Nu de ideologische botsing voorbij is, nu mensen zich vrij voelen om hun hoogstpersoonlijke waardenstelsel in te richten, meent de politiek ten onrechte dat waarden er niet meer zo toe doen, dat de politiek zich tot de levering van goederen en diensten moet beperken, mensen op hun gemak moet stellen, hun dingen uit handen nemen. Daarmee is de politiek iets geworden wat vergelijkbaar is met een *callcenter*, een onafhankelijke wereld van probleemoplossers, op afstand van de samenleving, die niets wil opleggen en voorzichtige afleiding – en nu en dan ongemak – biedt. Dit moet veranderen. De verantwoordelijkheid voor onze toekomst ligt bij ons gezamenlijk en bij elke individuele burger. Ze kan niet worden uitbesteed aan een kaste van politici, hoe bekwaam en professioneel ook. Iedereen moet worden verleid zich deze fundamentele vraag te stellen: ‘Wat ga ik eraan doen om een betere wereld te maken?’ En het eenvoudige antwoord: ‘Dan moet je bij het parlement zijn’, is onaanvaardbaar. Als Jack Sparrow ‘Dag, beestje’ zegt en in de muil van de Kraken springt, treedt hij zijn angsten tegemoet en doet iets wat tegen onze intuïtie indruist. Dat is precies wat van de huidige samenleving wordt gevraagd. Om iets te ondernemen, ook al gaat wat we moeten ondernemen tegen onze intuïtie in. Willen we slagen, dan zullen we de verscheidenheid in onze samenleving moeten omarmen als mogelijke bron van ongelooflijke kracht, omdat geen mens sterker is dan hij die het zelfvertrouwen heeft om de wereld door andermans ogen te zien.

> *Sinds de val van de Muur denkt de politiek ten onrechte dat waarden er niet meer zo toe doen*

Frans Timmermans: Omarm de verscheidenheid in onze samenleving als mogelijke bron van ongelooflijke kracht

Alleen in de concertzaal uiten wij nog gevoelens

We moeten onze perceptie openstellen voor de poëzie van normale dingen. Heb de moed stereotypen in hoofden te doorbreken zonder die plek meteen met de eigen waarheid op te vullen.

Merlijn Twaalfhoven

Componist. Was gisteren spreker op de TEDx-conferentie in Amsterdam. Componeerde en begeleidde in 2005 een muziekstuk uitgevoerd door Turks-Cypriotische en Grieks-Cypriotische muzikanten, scholieren en zangers aan beide kanten van de grenslijn.

Er is een duidelijke scheiding tussen de kunst en ons dagelijks leven. De scheiding tussen voorstelling en pauze, toneel en zaal, tussen concertgebouw en de rest van de stad. Deze scheiding is eigenlijk nog vrij jong. Het is nog maar honderd jaar geleden dat we concertzalen en musea gingen bouwen. Kunst was altijd een onderdeel van rituelen. Kunst was iets om te beleven, om aan deel te nemen. Al eeuwen worden wij geconfronteerd met dingen die we rationeel niet kunnen verklaren. We hebben rituelen bedacht om een plaats te geven aan mysteries als geboorte, vruchtbaarheid, liefde en de wisseling van de jaargetijden. Maar inmiddels hebben we niet meer zo’n behoefte aan rituelen. We gebruiken onze hersenen om de wereld om ons heen te verklaren, en we laten het aan professionals over om gevoelens uit te drukken. Dit noemen we kunst, en kunst is niet de werkelijkheid. Kunstmatig betekent: niet echt. Welnu. Emoties en gevoelens zijn wél echt. Kunst is een prachtig hulpmiddel om tot onder de oppervlakte van de werkelijkheid door te dringen. Kunst zegt iets wat niet in woorden is te vatten. Kunst geeft het ambigue vorm. Ze vindt een vorm voor het onderbewuste, het niet-logische, de paradox. Waarom haar dan van het leven gescheiden? Het leven bestaat uit emoties, gevoelens. Wij worden door veel meer beheerst dan alleen door onze logica, onze hersenen.

De moderne kunst kan alle vormen aannemen – soms zetten kunstenaars zelfs gewone voorwerpen in een museum. Maar wie een stopcontact of brandblusser gaat staan bewonderen, zet zichzelf voor gek. Hoe komt dat? Waarom mogen we niet de zeer complexe en gelaagde werkelijkheid van een brandblusser, de fraaie vorm en mooie rode kleur bewonderen?

We zijn beschroomd om onze gevoelens te uiten. Daarom hebben we een veilig oord, een museum of concertzaal nodig. Maar de scheiding van onze gevoelens van ons dagelijks leven zal ons niet helpen om de complexe werkelijkheid onder de oppervlakte, de onderbewuste wereld van de intuïtie te begrijpen.

Joshua Bell, een van de grootste hedendaagse violisten, speelde een paar jaar geleden verkleed als straatmuzikant in een metrostation in Washington de mooiste en moeilijkste composities. Maar niemand herkende de schoonheid van zijn muziek. Zelfs onze beste kunstenaar ziet geen kans onze verwachtingen, onze platte werkelijkheid te doorbreken. Ik schrik daar erg van. Zijn wij totaal mechanisch geworden? Mensen kunnen de schoonheid zelfs niet zien als ze er bovenop staan. Blijkbaar zien we alleen wat we verwachten. We zijn blind voor de schoonheid van onze omgeving. We volgen het patroon. Willen we de wereld veranderen, en laten we dat doen, dan moeten we door de oppervlakte breken. Dan moeten we contact maken. Dan moeten we de taal van de emoties en intuïtie spreken en verstaan.

Ik ben ongerust. Ons vernuft lijkt maar een beperkte invloed op het menselijk gedrag te hebben. De gevoelens, emoties en onderbewuste drijfveren beslissen voor ons. Onze instincten en intuïtie hebben de macht. Onze hersenen dekken alles toe. We bedenken mooie rationele constructies om slim en diepzinnig te lijken. Maar we houden onszelf en anderen voor de gek. Als we lichamelijk in elkaars nabijheid zijn, zenden we complexe informatie als lichaamstaal en gebaren uit. Maar als de informatie verder weg is, zijn we afhankelijk van de berichtgeving door media. Deze media moeten ons vermaken en om onze aandacht strijden. Vooral de informatie over verre culturen, andere landen, plaatsen die we niet uit eigen ervaring kennen, heeft te lijden van de vervlakking van de werkelijkheid die het nieuws geeft. De televisie brengt ons de uitzonderingen, het geweld, het bizarre, een geconstrueerde werkelijkheid die ver verwijderd is van dat wat er werkelijk gaande is.

We moeten onze perceptie openstellen voor de poëzie van heel normale dingen. Heb alstublieft de moed om ruimte te scheppen en de stereotypen in andermans hoofden te doorbreken zonder die open plek meteen met uw eigen waarheid op te vullen. We hebben geen behoefte aan lege symbolen. We hoeven alleen maar ons vernuft te doorbreken en subtiele verwarring tot onze werkelijkheid toe te laten.

> *Waarom mogen we niet de zeer complexe werkelijkheid van een brandblusser bewonderen?*

Merlijn Twaalfhoven: Mensen zien schoonheid niet als ze er bovenop staan. We zien alleen wat we verwachten.